СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 183. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, вівторок, 18-го вересня 1945. No. 183. NEW YORK and JERSEY CITY, Tuesday, September 18, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах америки ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав америки Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

БОРОТЬБА ЗА ПІДВИЩКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЗАГОСТРЮЄТЬСЯ

З кінцем минулого тижня робітники в автомобілевім промислі в Дітройті, зорганізовані в юнії Юнайтед Отомобил Воркерс вийшли з домаганням підвишки плати на 30%. У відповідь на це домагання підприємство Форд Мотор Компані відправило 50,000 робітників з роботи у всіх підприємствах в цілому краю і заявило, що застановляє виріб автомобілів тому, що не може переводити реконверзії серед „неправних страйків", які вибухають в фабриках Форда під впливом „невідповідальних Груп".

Згадана юнія автомобілевих робітників оприлюднила, що призначує $4,000,000 на допомогу своїм членам на час безробіття і заявила, що вибирає підприємство Дженерал Моторс Корпорейшен як свою пробну станицю, щоб добитися підвишки для робітників. Коли юнія переведе в життя своє домагання в цьому підприємстві, тоді візьметься до інших постепенно, а це до Форда і до Крайслера.

Усі три згадані автомобілеві підприємства, що їх тепер називають „Великою Трійцею", хоч не радилися між собою, то однак неначе за спільним порозумінням оприлюднили, що не погодяться на підвишку плати на 30%.

Це все діється в місті Дітройті, як осередку автомобілевого промислу, але місто має спокійний вигляд.

Акція президента й уряду.

Президент Гері С. Труман виїхав з кінцем тижня на малі вакації до своєї матери в Індепенденс, у стейті Мизурі. Внаслідок вістей про крізу в автомобілевім промислі, він перервав вакації і поспішно прибув до Вашингтону, щоб зарадити назріваючій небеспеці на ринку праці, яка може довести до інфляції й економічної крізи в цілому краю. Серед урядових кол назріває плян створити якусь тимчасову комісію для наладнування відносин між підприємцями й наемцями, заки буде скликана спільна конференція обох сторін.

Положення загострюється тим, що провідники Конґресу Промислових Орґанізацій оприлюднюють цифри про велитенські зиски у фабриках сталі в воєнному часі і твердять, що ці зиски досягнули 2 білионів долярів.

БУРЕВІЙ З ФЛОРИДИ ЖЕНЕ НА ПІВНІЧ.

Із Атлянтійського океану вдарив буревій у побережжа Флориди в суботу 15. вересня з такою силою, що наробив шкоди на $50,000,000. У пристані для повітроплавів в Ричмонд знищив буревій гангарі і при тім згоріло 366 літаків 25 малих повітроплавів званих „блимп". Буревій перелетів опісля понад цілу Флориду і пігнав в напрямі Савт Каролайни та Вирджінії із швидкістю 120 миль на годину. Найбільша шкода грошева повстала в наслідок знищення літаків, бо около $40,000,000. Вчасі катастрофи в гангарах потерпіло каліцтва яких 50 моряків. При гашенню пожежі згинув начальник пожежної сторожі з Маямі.

ЗБІЛЬШЕНО ПЛАТУ БЕЗРОБІТНИ У 25 СТЕЙТАХ.

Рада Стейтових Урядів, що має свій осідок в Шікаґу, оприлюднює, що висота допомоги з фонду безробітних зросла у 25 стейтах, а час допомоги продовжено у 28 стейтах. Це зроблено правильною дорогою, тобто ухваленням поправок до стейтових законів в справі компензації. Пересічно 80% усіх робітників мають забеспеку в згаданих стейтах.

ПОМЕР ПРОВІДНИК В СПРАВАХ СУСПІЛЬНОГО ДОБРОБУТУ.

Бувший професор Католицького Університету у Вашингтоні, загально звісний знавець і провідник руху для суспільного добробуту, монсіньор Джан А. Райен, помер у шпиталі в Ст. Пол. Мин. Він був знаний з цього, що заступав інтереси робітників і з його голосом рахувалися урядові й суспільні чинники. Довгі літа він був директором Нешенел Кетолик Велфер Конференс у Вашингтоні.

ДИТИНА ПРИ НАРОДЖЕННЮ МАЄ 18 ФУНТІВ.

У місцевости Лотон, Пенсилвенія, народилася дівчина в родині Строл, яка при народженню важила 18 фунтів. Мати дитини має 15 дітей і має 38 літ. З них остало при життю 14 дітей і лише одна пара близнят. Лікар, який асистував при народженню, д-р Гарвей Фрай, каже, що він упродовж своєї 50-літної практики асистував при народженню яких 1,000 дітей, але ще жадна дитина не важила тільки, що Строл.

Небеспека чуми в европейських пристаннях

Адміністрація Ріліфу й Реґабілітації Обеднаних Держав оприлюднила у Вашингтоні звідомлення, що в деяких пристаннях на Середземному морі були в минулих місяцях випадки чуми. Поважніші розміри прибрала ця пошесть у Суезькім каналі, а поодинокі випадки появилися в Тель Авів у Палестині, а також на острові Корсика і в Касаблянка в Африці. З Китаю були кількакратні донесення про чуму, а в інших частях світу цю небеспеку вненьміновано заздалегідь.

НЕ ХОЧУТЬ ДАТИ РОСІЇ БАЖАНОЇ ДОПОМОГИ ІЗЗА УКРАЇНИ

Серед конґресових кол дискутують висоту допомоги для Советського Союзу через орґанізацію УНРРА. Початково в липни Совети зажадали $700,000,000. Тепер появилася у конґресі думка, щоб Советам тільки не признати, а обтяти домагання до половини або навіть знизити до $250,000,000.

Опінія змінилася тому, що змінилося положення. Совети домагалися великої допомоги, бо мали її вжити на найбільше знищені околиці, а це в Україні і в Білій Русі. Від того часу Україну й Білорусь приняли як окремі одиниці до орґанізації УНРРА, отже Советська Росія не потребує тільки допомоги. В конґресових колах подають арґументи, що як би вона зажадала менше, то це значилоб, що положення в їх републиках не було таке серіозне, як початково видавалося.

У підкомітеті Чужинних Справ в палаті репрезентантів складали свої свідоцтва про діяльність УНҐҐА конґресмени Джозеф Райтер з Гартфорду і Тамес Ґордон з Ілиной. Вони відбули подорож по Еврбпі і на підставі фактів заявили, що Росія вживає фондів УНРРА на советизацію Европи при помочи фондів з УНРРА.

ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ ПРИБУВ ПРЕДСТАВНИК МОСКОВСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Представник московського православного патріярха Олексія, архієпископ теж з іменем Олексій, прибув у неділю 16. вересня літаком через Сибір до Ню Йорку для вирівнання непорозумінь між американськими православними епископами і московським патріярхом. На стрічу йоу вийшов митрополит Венямиїн і епископ Адам Филиповський, родом з Підкаміння коло Рогатина в Галичині. Єп. Филиповський пояснив ґазетярам ціль прибуття архієпископа Олексія. Сказано між ін., що в Америці після Росії є найбільше православних російських церков і тому архієпископ Олексій висловлює вдячність Америці за це пристановище для одновірців.

Україна, Білорусь і Польща Берута мають право висказатись на письмі в справі мира з Італією

Американські кореспонденти розписуються широко у своїх дописях з Лондону про наради пятьох міністрів заграничних справ, що тепер вирішують остаточно справи, що відносяться уже до світового замирення. Першою такою справою є мир з Італією. Вона надзвичайно складна, але всі відчувають, що від того, як її вирішать, залежатиме вирішення многих інших подібних справ. З вирішенням справи Італії буде можна собі теж уявити, як буде виглядати мир по другій світовій війні. Замітним фактом вважають те, що Совети здобули голос у справі мира з Італією для України і Білорусі, що є в їхньому складі, і для Польщі президента Болеслава Берута, що є під їхньою контролею. Тим державам признано право внести на письмі свої домагання в справі мира з Італією. Признано їм це право, як пишуть кореспонденти, тому, що італійські війська були на їхніх землях разом з німецькими і помагали нищити їхні краї. Ці арґументи піднесли Совети, бо ні один з тих „незалежних" країв Італії війни не виповідав і тому властиво не був з нею формально у війні. Очевидно, що тут не іде про ніякі формальности, а про те, щоб скріпити советські домагання, які знову мають на меті скріпити в першу чергу домагання Тіта, себто Югославії в справі признання їй Триесту, Ґориції, Фіюме, островів Керсо, Люсин, Ляґоста і Пелеґоза на Адріятику та Зари. А друга важна справа — це справа італійських африканських кольоній.

ДОМАГАЮТЬСЯ ДОПУЩЕННЯ СОВЕТСЬКИХ ОФІЦИРІВ ДО ТАБОРІВ

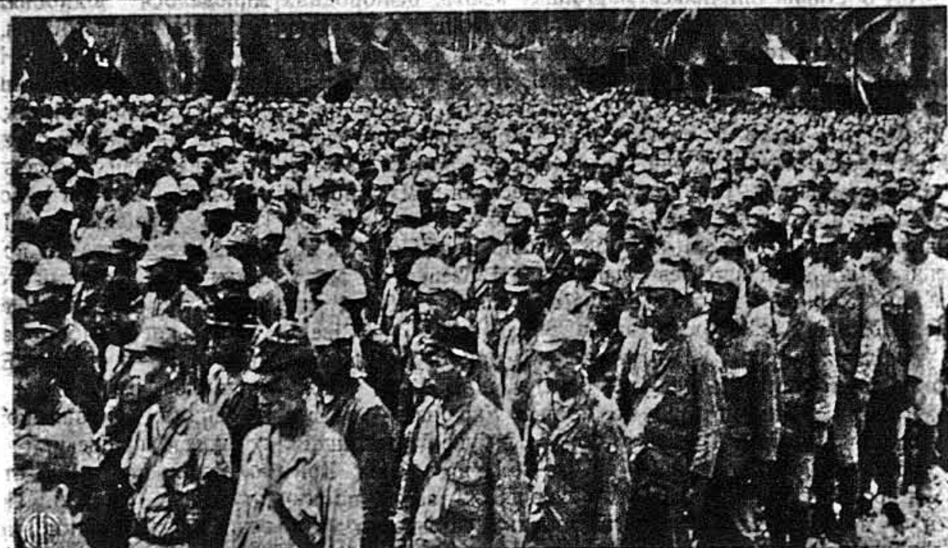
Советські представники в Лондоні предложили Раді міністрів закордонних справ ноту в справі біженецьких таборів, що є під американською та анґлійською владою у Німеччині. У тій ноті кажеться, що ті влади не допускають до таборів, в яких є біженці, советських офіцирів, що займаються репатріяцією. Далі кажеться, що багато біженців, що повинні вертати у Совети, не хочуть вертати, закриваючись тим, що вони „балтійські горожани", чи горожани інщих територій, що їх Совети заняли останніми роками. Нота каже, що советські офіцири хотілиб з тими людьми поговорити...

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ЯПОНСЬКИМИ ПОКЛОНАМИ

Підполк. Джеймс П. С. Девере, геройський командант славних американських частин на острові Вейк, заявив кореспондентам в Токйо, вийшовши з неволі, що ми не повинні забувати за правдивий японський характер і не дати себе дурити японським поклонам, що їх вони тепер бють перед нами.

СУДИТИМУТЬ НАЦІСТІВСЬКОГО ДИРЕКТОРА КОНЦЕНТРАЦІЙНОГО ТАБОРУ

И. Крамер, директор відомого концентраційного табору Белзен, станув перед аліянтським судом разом з 47 ґестапівцями, щоби відповідати за злочинства, поповнювані на інтернованих. Як засудять, то їх повісять, або розстріляють.

ВІЙНА СКІНЧЕНА.—Ця група представляє японських полонених, що були на Рота Айленд, де ставили опір до останнього дня війни. Як почули про здачу, то піддалися. Їх відвезено на остров Ґвам для інтернування.

МЕКАРТУР ВІЗВАВ ЯПОНІЮ ЗЛОЖИТИ ЗВІТ З ПОГРАБОВАНОГО МАЙНА

Ґен. Доглес МекАртур виявляє з кожним днем щось таке нове, яке вказує, що аліянтська окупація не буде такою легкою, як дехто з японців надіявся, думаючи, що приниженням японці вратують себе від сильної чужинецької контролі. Отже приказано японському урядові предложити до 15 днів спис того різного добра, що було під контролею Японії чи держав „Осі", себто Німеччини та Італії, та їхніх сателітів, себто Болгарії, Фінляндії, Румунії, Угорщини та Тайленду. Це відноситься до майна в самій Японії так і в тих краях, що були властиво під контролею Японії. Знов окремий звіт, який має бути виготовлений до тижня, відноситься до майна держав, що входять у склад Обеднаних Держав, а яке загарбав японський уряд з вибухом війни. Цей приказ дано премієрови, яким є князь Наруґіко Ґіґаші-Куні. МекАртур теж приказав американським офіцирам не входити в ніякі дискусії з японськими урядовцями чи офіцирами, а тільки давати їм прикази і вимагати негайного виконання. Теж видано приказ не-братання з японцями.

300 ЯПОНЦІВ НА КРИМІНАЛЬНІЙ ЛІСТІ.

Уже арештовано майже всіх 47 визначних японців, що є на першій лісті воєнних злочинців. Кажуть, що ґен. МекАртур має уже список з 300 таких осіб, що будуть арештовані й поставлені під суд.

„ПО ЦИВІЛІЗОВАНОМУ".

Тим, що висказують різні критичні завваги щодо „мягкости" аліянтської окупації в Японії, відповідають з близьких кол ґен. МекАртура в такий спосіб, що начальний командант аліянтських окупаційних сил хоче показати, що американці не вміють поводитись в некультурний спосіб навіть з ворогом.

НЕМА ПОТРІБНОЇ СИЛИ!

Щоби можна було заволодіти Японією в такий спосіб, як собі дехто бажає, то треба би було мати міліон вояків для самої адміністрації залізничою комунікацією, що має перевозити не тільки аліянтські війська, але й міліони здемобілізованих японських вояків. А те все зроблено тепер японськими руками! А що найважніше: все відбулося в порядку.

ЗНОВ ВИПРОБУЮТЬ АТОМОВУ БОМБУ.

Але тим разом уже не на містах і будинках, але на морі й то на воєннім кораблі. До цього призначено японський панцирник Наґато, що має 35,000 тон містоти. Іде про те, щоби пізнати, чи одна бомба зможе цілковито знищити такий панцирник. А що важніше, хочуть знати, яке ділання бомби під водою. Саме там надіються більших несподіванок, ніж на поверхні. Такі спроби з кораблями і бомбардування з літаків роблено кількома наворотами по першій світовій війні. Першу таку спробу зроблено в 1921 році, коли літаки затопили біля берегів Вирджінії німецький кружляк Франкфорт, а потім німецький панцирник Остфрідлянд. Тому новому експериментови будуть приглядатись теж газетні репортери, що все це потім опишуть.

ВИПУСТИЛИ, ЩОБ ПІДПИСАЛИСЯ.

Японські високі офіцири, а то ґен. Окада, бувший командант Гонг Конґу, та віцеадмірал Фужіта, зістали випущені з тюрми цеї британської, королівської кольонії тільки на те, щоби підписати документ здачі здачі. Британські офіцири сиділи, а японські стояли. Сіли тільки на мінуту, як підписували. Ніхто з ними не витався. А як підписали, відійшли назад до тюрми.

СТРІЛЯЛИ ЧЕРЕЗ „ПОМИЛКУ".

Ґен. МекАртур заложив гострий протест перед советським командуванням за це, що в тій частині Кореї, що є під советською окупацією, советські вояки стріляли до американського бомбера Б-29, що віз ліки та харчі для аліянтських полонених, що були в одному з японських таборів у Кореї. Бомбер упав у море, але американська залога виратувалася. Совети виправдували себе тим, що вони стріляли „через помилку", бо вправді пізнавали, що це американський літак, але так бувало, що німці маркували свої літаки на американський лад... Вони вказували, де треба осісти на землю, але пільот бомбера каже, що поле було замале, щоб можна було осісти з бомбером, тому він мусів пуститись на море, щоб вернути назад до бази на острові Сайпан і звідтам скомунікуватись з Советами.

ТОГО ВИПРАВДУЄ СЕБЕ.

Шіґенорі Того, що був міністром заграничних справ Японії, коли премієр Тожо зарядив напад на Перл Гарбор, каже, що він завжди змагав до мира, а тепер був тим, що на раді міністрів перший заявився за те, щоби війну скінчити і приняти рішення Потсдамської Конференції. Того є тепер на лісті тих, що їх хоче ґен. МекАртур допитувати.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодинокe число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$2.75
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ОРҐАНІЗУВАТИ ПРАВДОЮ І НА ПРАВДІ!

Змагати до світового обєднання зорґанізованого робітництва — річ похвальна, ідеальна. Очевидно, якщо таке обєднання веде всюди до поліпшення долі працюючих, а не до затаювання їхньої недолі, а то просто й невільництва. Британський Трейд-Юнійний Конґрес, що є ініціятором такого світового обєднання зорґанізованого робітництва, втягає в те обєднання теж і „робітничі юнії", що існують у Совєтах. Та питання, чи совєтські „юнії" є справді робітничими орґанізаціями, себто створеними самим робітництвом і ведені робітниками, свобідно вибраними для цеї цілі. Комуністична пропаґанда представляє життя робітника в Совєтах ще свобіднішим і кращим ніж життя робітника в Америці чи Анґлії. В подібний спосіб змальовується і робітничі орґанізації в Совєтах. Та чи таку пропаґанду приймати?

Прикладом, як треба в таких справах поводитись, може бути виступ представника Американської Федерації Праці в Анґлії на нарадах Британського Трейд-Юнійного Конґресу.

Джордж Міні, секретар А. Ф. Праці, що був тим представником, підніс спершу цілком слушно, що деякі „визначні юнії" з робітничої американської орґанізації Конґресу Промислових Орґанізацій (Сі Ай О), що були під впливом і зарядом комуністів, не хотіли допомагати Анґлії тоді, як на неї спав весь тягар боротьби з Гітлером, а пізніше допомагати тільки тоді, як Гітлер напав на Совєти. Не помагали, бо така була політика — Москви.

Далі Міні підніс, що „робітничі юнії" в Совєтах не є робітничими юніями в демократичному розумінню, а тільки „псевдо-юніями". Вони не є створені з доброї волі робітництва як їхні свобідні орґанізації, контрольовані робітництвом, а є твором совєтського уряду, котрий має над ними контролю і вживає їх до закріплення своєї влади. З такими робітничими юніями американське зорґанізоване робітництво не може мати нічого спільного, бо вони відмовляють робітникови в Совєтах основної людської свободи, що є передумовою свободи в державі.

Міні підкреслив ще й те, що урядом контрольовані совєтські юнії не тільки що не помагають робітництву поліпшити свою долю, але ще помагають владі депортувати міліони працюючих людей на примусові роботи до різних концентраційних таборів. Таким робом, казав Міні, в Совєтах нема визволення робітників, а є тільки їхнє поневолення.

Оті речі не є для нас нічим новим. Та маймо на увазі, що совєтська пропаґанда, що настирливо вдирається нині в кожну закутину, має всюди закритих комуністів, які не допускають, щоби таку правду про Совєти поширяти. Тому слова, що їх так мужно висказав репрезентант американського робітництва перед репрезентантами британського робітництва, мають велику вагу. Бо й тамтуди не так легко дістатись правді про Совєти.

Атомова бомба: осяг чи прокляття людства?

Від часу винаходу атомової бомби і її випробування на пустині Нового Мексику у Злучених Державах не сходить із ґазетних шпальт дискусія над нею. Вона просто зводиться до такого питання: Чи це найвищий осяг, чи прокляття людства?

Минулого тижня заговорили про це воєнні критики обох найбільших нюйорських ґазет, а це Гансон В. Балдвин у Ню Йорк Таймс і майор Джордж Філдинґ Еліот у Гералд Трибюн. Кожен з них виходить з іншої точки погляду, але обидва приходять до однакового висновку, а це до забеспеки людства перед новим винаходом.

Балдвин розбирає винахід і вжиток атомової бомби з моральної точки. Він підкресляє, що властиво атомова бомба зробила на велику скалю і за одним розмахом те, що зробилаб більша скількість налетів. Проте, хоч є на це дуже багато виправдань, то вживаючи атомової бомби, „Злучені Держави посвятили свій моральний провід у світі". — пише Балдвин.

Він пригадує, що моральний провід у світі осягнули Злучені Держави на конференції у Сан Франсиско, але тоді ніхто ще не знав про винахід атомової бомби. З ужиттям бомби Злучені Держави осягнули матеріяльне першенство-супремацію — у світі і є тепер наймогутнішою державою — але вони через те вже не є на висоті свого морального, політичного і психольоґічного проводу, пише Балдвин. І додає, що при помочі бомби ми покінчили скорше світову війну, але рівночасно ми не приготовилися, щоб при її помочі виграти ще мир.

Перші враження — страх і надія — минули. Страх, що чоловік вмів створити „франкестайнову потвору", а надія, що може не буде більше війни. Та не зважаючи, що головна нагода минула, то ще таки не запізно Америці відзискати моральний провід і проголосити засади, за які вона думає стояти і боротися. Ще є наразі 3—5 літ, може й більше, заки тайна виробу атомової бомби стане знана у світі. Цей час повинен бути використаний мудро, для добра людства, бо в майбутности може вже не трапиться така друга нагода.

Як начерк програми діяльности Америки подає Балдвин такі точки: 1. Затримати хоч на кілька літ тайну виробу бомби, заки не дійде до сили Орґанізація Обєднаних Держав; 2. негайно вийти з пропозицією, щоб перевести загальний розпуск примусових армій у всіх краях; 3. негайно обмежити армії й фльоти всіх країв; 4. нагло назначити величину армії, яка має стати на услуги Обєднаних Держав; 5. усунути право вета, призначене Раді Забеспеки Орґанізації Обєднаних Держав; 6. евентуально рішити, що вживання атомової бомби є протизаконне. Значить: усі держави малиб зобовязатися, що не будуть уживати бомби у війні, хіба лише у відплату. Щойно, коли те все буде переведене, можна буде зрадити тайну виробу атомової бомби Орґанізації Обєднаних Держав і тоді Америка відзискає свій моральний провід, який втратила хвилево ужиттям бомби.

Всі оці міркування Балдвина є в деяких точках ширше удокументовані.

Другий воєнний критик, майор Еліот, не тратить часу на обговорення моральної сторони вживання атомової бомби, а змісця приступає до ствердження, що з її винаходом світ змінився і тому Злучені Держави мусять приноровитися до змінених часів. На його думку наш уряд мусить найти способи дістати найдокладніші інформації про все, що діється в світі, бо це є час атомової сили і ракетної сили.

Це не значить, пише Еліот, що ми не маємо довіря до наших союзників, та що ми висилаємо шпигів. Нам треба розуміти, що на світі бувають і лихі люди і проти них треба тримати розвідку. Ми знаємо, які страхіття поширили націсти, а тепер є інші подібні ґрупи, які загрожують людству. У такому світі, як теперішній, кожен новий рух — політичний, релігійний, економічний, науковий — може мати значіння життя й смерти. Отже з повищих причин мусимо мати точні інформації, а вони є підставою розумної акції.

Еліот стверджує, що Злучені Держави досі не мали бюра розвідки вчасі миру. Тепер треба конечно його створити при помочи департаменту стейту, департаменту торгівлі чи скарбу. Розвідче бюро малоб підчинятися просто президентови і в ньому мусять зосереджуватися для обміни всі деталі. На території Злучених Держав це бюро мусілоб співпрацювати з Федеральним Бюром Інвестиґацій.

Намічене бюро малоб бути в таких великих розмірах, що для нього треба булоб мати окремий секретаріят і при його помочи можнаб було висилати всякі подробиці іншим співділаючим аґенціям.

До цих своїх проектів подає Еліот таку заввагу: „Теперішній світ такий, що всяке опізнення може бути не лише небеспечним, але теж і фатальним; це такий світ, в якому ми не можемо дозволити собі на такий люксус, щоб не хотіли знати або не дбати про те, що діється в далеких краях, про які ми колись або не чули або не хотіли чути".

Із отих помічень воєнних знавців можна набрати переконання, що нема тепер ні національного ні особистого беспеченства в цілому світі. Як не буде небеспеки перед бомбою, то прийде небеспека перед розвідкою. Отже всеодно, світ такої небеспеки не витримає. Перед безупинним страхом мусить прийти масове божевілля і масові самогубства. А це вказує, що всі провідні морально думаючі люди мусять зібрати свої сили для створення нового ладу, опертого на правді.

Микола Чубатий.

Чехи в совєтських обіймах

Мабуть ні один із теперішних сателітів Москви не міг би оспівати своєї долі краще словами української народної пісні: „Що хотілось, то дісталось, тепер сиди тай думай" — як Чехія. Про одиноку Чехію можна сказати, що вона кинулася в совєтські обійми з любови, зі свого традиційного русофільства. Бо як Польща, Румунія, Болгарія, а навіть Югославія стали російськими сателітами з конечности, майже проти своєї волі, то одна Чехія вибрала сама собі ролю сателіта Москви.

Століття зросту і упадку Чехії.

Причини того треба шукати у специфічнім положенні Чехії. Від тисячі літ Чехія була виставлена на натиск німецького народу, з яким Чехія межує з трьох боків. Через своє ґеоґрафічне положення, як найближчий сусід Німеччини, Чехія стала скоро по випертю своєї пануючої найстаршої родини Перемислідів, на початку 14-го століття, частиною Святого Римського Цісарства німецького народу, як один із поважніших членів цісарства.

Така роля чеського королівства давала йому багато користей, але також несла зі собою небеспеки. Користи з федеративного звязку з німецьким цісарством були ці, що Чехія стала інтеґральною частиною західно-европейської збірности. Вона була учасником всіх культурних рухів західної Европи і тому скоро робила поступ на всіх ділянках свого культурного життя. Був час, коли чеська династія Люксембурґів носила кількадесяток літ цісарську корону, а Прага була столицею цісарства. Це напевно були користи із приналежности до того федеративного державного орґанізму.

Найближче сусідство з німцями давало їй теж економічні користи, бо німці в середних віках були відомі як найкращі ремісників і Чехія могла скоро розвинути свій промисл та успішно використовувати багатства своєї землі. В Чехії били найбільше вартісні гроші в середновічній Европі, так звані таляри, названі так від скороченої назви місцевости Йоахімстал, де ці гроші вибивалися; Йоахімсталер — таляр.

Економічні користи з близькости з Німеччиною несли одначе зі собою також національну шкоду, бо Чехія зачала скоро ґерманізуватися, особливо в своїй північно-західній частині, в так званих Судетах, де були багаті зложа срібла та золота. Судетський край знімчився, а німецькі кольонії густою сіткою покрили цілу Чехію та частинно і Моравію. В додатку повне потонення в підприємствах виробило в чехів природу більш матеріялістичного бизнесмена, як людину, привязану до рідної землі з чистого ідеалізму. Капітуляція перед Гітлером без одного вистрілу свідчить про це доволі переконливо, коли порівнаємо героїчний опір хочби карпатських українців, що без зброї, без фахового військового проводу пірвалися на очайдушну оборону рідної землі перед мадярами.

Одинокий в історії зрив чехів, це були гуситські війни, оперті частинно на релігійній, та соціялістичній, а частинно на національній ідеольоґії. В часі реформації Чехія стала тереном боротьби протестантів з католиками, а битва під Білою Горою 1620 стала для Чехії тим, чим була битва під Полтавою (1709) для України, гробом їхньої державности.

Чеське словянофільство.

В наполеонських часах, на початку 19-го століття, чехи по двісталітнім сні відроджуються як нація під політичним та культурним оглядом. Виставлені на постійний натиск німців, чехи, для власної самооборони, стають професійними словянофілами, а згодом і русофілами. Гляділи байдужним оком на гноблення Росією інших словян, українців та поляків. Річ природна, що чеське словянофільство було числене виключно інтересами власними, а не інших словян.

Проте серед чехів перед першою світовою війною поважна ґрупа інтелектуалістів, з бувшим президентом Масариком у проводі, остерігала своїх земляків перед безкритичним русофільством, як незгідним з демократичними традиціями чеського народу. Одначе такий шляхотний підхід до інших словян був власністю тільки невеликого гурта през. Масарика. Після його смерти безкритичне русофільство взяло верх та завело чехів до ролі сателіта Росії. Чи зискала що Чехія на цім, покаже доперва історія.

Чехія в совєтських обіймах.

Завдяки політиці теперішного президента Бенеша Чехія попала в повну залежність від Москви; вона немов зриває зі західною Европою та сама, всупереч тисячлітній традиції нації, включає себе в евразійський світ Совєтського Союзу.

Чехія Бенеша сподіється, подібно як Польща Берута та Осубки-Моравского, відзискати простори страчені впродовж тисячі літ, себто наново привернути чеський характер Судетам, де досі жило три і пів міліона німців з чеською домішкою, що виносила 10 до 15 процентів.
Вона ставить до великих держав домагання виселити тих три з половиною міліона німців з Чехії, не подаючи, де мається діти така маса бездомних людей.

Знов по викиненню німців з судетського краю насувається друга проблема: кого там поселити? Відомо, що Чехія не була країною перелюдненою. В додатку натуральний приріст чехів був по французах один із найнижчих в Европі. Сім міліонів чехів малиб ще більше розтончитися на просторах, покинених німцями. Ось це один із парадоксів нашого повоєнного світа.

Чи осягне Чехія на це згоду великих держав, нині годі сказати, та куди трудніша справа той плян перевести в життя.

Нині Чехія в більшости під совєтською окупацією, або совєтським диктатом, а тільки західний скравок заняли американці. Зі самої Чехії нині вісток небагато, одначе це що передістається, говорить про велике розчарування чехів росіянами, які поводяться в краю словянського брата, як в завойованій землі.

Сама Чехія має уряд зложений з різних партій, одначе провідною партією стали комуністи, які надають нині тон цілій державі.

Доказом повної безсильности Чехії є це, що у заграничній політиці чехи приневолені йти сліпо за вказівками совєтського протектора, нерідко всупереч льоґіці та всупереч демократичним т р а д и ц і я м чеського народу. Взором того, чим нині є Чехія, було недавне засідання ЮННРА в Лондоні, де Чехія голосувала за те, щоби відмовити всякої помочі збігцям, передовсім зі Совєтів, що не хотять вертати домів на певне заслання або й смерть. Доказом того арештування совєтськими аґентами відомих діячів старої української еміґрації та поруйнування українських культурних установ.

Вдуматися тільки в ідеольоґію шляхотного гуманітариста Масарика та в Чехію Бенеша під диктатом Совєтів, то матимемо образ, як Чехія зійшла при потужнім совєтськім протектораті до зовсім підрядної ролі.

Совєтські обійми для Чехії стають занадто твердими. Вона мабуть радо їх позбуласяб, одначе політичне подружє, раз завязане зі Совєтами, не так легко розвязати. За розвід там доволі трудно.

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з іміґрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

77)

— Якби розумний був, то по фармах не блукав би — відповідали інші.

Всі ті шепоти настороження Безхатний вчув, поки протиснувся наперед. Серце в грудях болізно колотилося. Волів зустрінути явну, неприховану ворожість, чим ті поблажливі, добродушні ніби посмішки. Кожна заввага хлестала його наче удар батога. Поряд з почуттям ніяковости спалахнула впертість, бажання цею масою байдужних людей опанувати, заставити її слухати, перенятися тим, чим переймався він самий, вести за собою. Довго над тим роздумувати не ставало часу. По коротенькій промові господаря на всі лади й голоси відспівали „Не пора". Покликано на підвищення Безхатного.

Знавці кажуть, що непевний себе промовець всю свою духову силу мусить скупчити в очах. Впялити очи у першого-ліпшого слухача, говоирти наче виключно до нього одного. Решті слухачів дивитися поверх голос, їх не завважувати. І коли під пристальним зором промовця пічне ніяковіти той слухач, промовець виграв. Колиж ні, промовцеви краще забратися зо сцени.

Обвів Безхатний зором своїх слухачів, зачав говорити. За півтора десятка років по війні слухачі напевно чули не одного. Говорили різні люди і на різні теми. Говорили люди вчені, з титулами й ранґами. Тепер говорить він, людина молода, недосвідчена; людина, що збігом обставин опинилася на чужині в рядах бездомних бідаків. Говорить так, як підказує йому чуле серце, національна совість і честь. Не один промовець може й торкався питань, що він їх вибрав за тему свого відчиту. Тема та — чому сусіди, опікуни України відвічно змагаються за українські землі, за право безконтрольно Україною керувати? Чому Україну виголоджують, український нарід розстрілюють, вимордовують карними загонами, виселюють на далеку північ, Сибір, Туркестан? Чому українцями заповнюють тюрми? Причин треба шукати у надмірній любови опікунів до України, до українських земель, українських природних багацтв, але без українців. Бо не знищивши українців опікуни не зможуть плодів українських земель спокійно споживати...

Щож таке оті українські землі? Це найбагатші у світі копальні вугілля, залізної руди, марґанцю, нафти, різнородних мінералів. Україна — це одна двацять восьма частина засівної землі, тобто трохи більше від десятини на кожну душу скільки українців є на світі. Це, зрештою, не один десяток міліонів десятин землі, що під засів легенько можна ще виробити, наприклад Полісся, побережжя Азовського моря. Дніпровий лиман, або й так зване Гниле море, — Сіваш, яким треба бристи пару верств від берегів, щоб зайти у воду по коліна. Україна — це вся хліборобська українська нація.

У давнині, ще перед Христом українські землі продукували великі скількости збіжжа. Не тільки жили самі, а годували й сусідуючі держави. У греків зберігся документ про продажу Україною вісьмох міліонів бушлів пшениці одної лише осени. У Києві княжих часів збіжений ринок був найбільшим у світі. Назва Житоміра, заснованого у 12-му віці, вказує ясно, що там перемірювалося відпроваджуване закордон наше збіжжа. Те саме з назвою Корець. Наш Київський і Галицько-Волинський Літопис повний вісток про те що за українське збіжжа сусідні держави зобовязувалися збройно Україні помагати. Право купівлі українського хліба нераз ставало причиною війни між охочими той хліб купувати. Пшениця вільного українського хлібороба знаходила шлях в Італію, Еспанію, Францію, Німеччину і Анґлію. З заником української самостійности український хліб став головною підставою стійкости польських грошей. Продукований українським кріпаком польського маґната хліб вдруге широкою рікою поплив за кордон. Самі польські історики стверджують, що через одну лише Вроцлавску таможню рік річно перевожено закордон сотки тисяч кірців української пшениці. Наприклад: коли в 1537 році через ту комору вивезено 6,975 кірців, то через двацять три роки, в 1560, вже 250 тисяч кірців, а в 1595, за рік до Берестейської унії вже два й пів міліона кірців. Це припадково дійшовші до нас звіти одної Вроцлавської комори за три роки. Таких комор Польща мала десятки і через кожну рік річно плили за кордон міліони кірців... Завдяки українській пшениці польський злоти за кордоном цінився вище своєї номінальної вартости... Почалися козацькі повстання, не стало хліба на експорт — і... польський злоти катастрофічно став падати. Повстання Наливайка й Лободи 1596 року спричинило пониження курсу злотого у сімсот разів. Війни Сагайдачного знизили вартість злотого у 1,200 разів, повстання Остряниці й Трясила у 1,600 разів, а повстання Хмельницького аж у 1,8000 разів. Бачимо отже, що український хліб утримував економічну структуру польської держави. Населення українських земель у ті часи не перевищувало двох міліонів душ. Статистичні дані з 1600 року подають населення Галичини на 446 тисяч, Холмщини й Підляшша на 366 тисяч, Волинь і Поділля на 392 тисячі, Київщину на 234 тисячі і Брацлавщину на 311 тисяч.

(Дальше буде).

Вісти з Европи про українських біженців

З Женеви (Швайцарія) надіслано нам одержане там письмо від проф. В. Доманицького, що був професором в Українській Господарській Академії в Подєбрадах, а тепер перебуває як біженець на німецькій території, що є під американською контролею. В тому листі є багато інформацій про українські науково-культурні установи, що були в Чехословаччині, як і про українських науковців, що були звязані з тими установами.

В листі проф. Доманицького подано таке:

• • •

Український Вільний Університет у Празі (УВУ), де я керую катедрами соціольогії та кооперації тяжко переживав німецький національно-соціялістичний режим у рр. 1939—1945. Для славістичних установ був призначений окремий уповноважений (проф. д-р Н. Баєр), який вмішувався до кожної дрібниці, все гальмував, усе намагався переробити на німецький — націстичний лад. Героїчними зусиллями вдалося захоронити наш університет од закриття і довести його аж до цього менту. Дехто з професорів УВУ був німецькою тайною поліцією арештований, напр. проф. Д. Антонович, проф. д-р П. Герасименко. Багато професорів УВУ померло: С. В. Бородаєвський, д-р І. Горбачевський, проф. О. О. Ейхельман, О. К. Мицюк, Одарченко, Ф. П. Швець, С. П. Шелухин. З великими труднощами вдалося ввести на їх місце нові сили: проф. М. М. Добриловського, проф. В. Садовського, доц. І. Кабачкова та київсько-харківських учених: Василенкову, проф. Дябло, проф. Оглоблина, проф. Окіншевича. Але це було дозволено яких 3 місяці перед кінцем німецько-нацистичного режіму. Куратором УВУ був увесь час інж. А. Галька.

В квітні цього року, коли армія СССР вступила в південну Мораву, багато професорів УВУ, ректор, проректор та обидва декани, взявши безтермінову безплатну відпустку, виїхали за межі Чехословаччини — на Захід, — переважно в напрямі на Авсбург.

Перед виїздом Сенат УВУ обрав на ректроа УВУ професора почесного д-ра А. Волошина (кол. президента Карпатської України). Як я тут вже довідався, він був арештований органами НКВД у Празі чотири рази і після останнього арешту (разом з іншими міністрами Карп. України: Ю. Реваєм, Долинаєм, Клочураком, Перевузником) уже не був випущений на волю) про Юлія Ревая та Степ. Клочурака ходять чутки, що їх розстріляно).

УВУ правдоподібно буде новою владою Чехословаччини зачинений. У м. Пляйтлінгу у Баварії перебувають зараз три професори УВУ: ректор УВУ, проф. А. Яковлів, декан факультету Права і Суспільних наук, проф. Л. Шрамченко та я. В м. Авсбургу та в його околицях перебувають: проректор УВУ, проф. Д. І. Дорошенко, проф. д-р І. Мірчук (і цілий Український Науковий Інститут), проф. д-р В. Кубійович, доцент інж. Я. Падох та інші. Ректор — проф. А. Яковлів — уже старий, 72 роки, і хворий, тому хоче перебратися до свого сина в Бельгії і там доживати віку. Проф. Л. Шрамченко та я стараємося звязатися з Авсбургом.

Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання (УТГІ).

В часи війни не дивлячись на ріні перешкоди німецької влади (напр. арешт на протязі 2 місяців секретаря УТГІ (О. О. Козловського, заборона цензурою розсилати підручники англійської та французької мови, підручники проф. Славінського, проф. Садовського, А. Животка), всеж розвивався дуже добре. Число виданих підручників (курсів) сягнуло 70, а число студентів і курсантів сягнуло 8,020. Замість студентів і курсантів з Америки, Франції ,Галичини, Волині, з якими в роки війни звязок урвався, масово вписувалась українська молодь, що в кількості декількох міліонів була примусово вивезена з рідних земель до Німеччини на працю. В квітні б. р., а саме дня 22. IV. ц. р., УТГІ виїхав двома вагонами до Домажліц у західній Чехії, полишаючи в Подєбрадах лише Архівно-Бібліотечну Комісію (проф. Чередіїв, проф. М. Добриловський, проф. В. Тадовський, д-р П. Безпалко, лект. Шнянів, інж С. Черняхівський). Члени цієї комісії не хотіли виїздити з Подєбрад. До Домажліц УТГІ не доїхав; на стації Горажьдовіце-Бабін обидва вагони УТГІ були обстріляні з літаків, один вагон загорівся й майже усе майно УТГІ, його директора — проф. С. Комарецького, інж. Антипова (Прод. Інж. Відділу), інж. А. Гладія та моє згоріло (мені згорів навіть пас). Наступної ночі невідомі злочинці зломили обидва замки на другому вагоні і вкрали з нього обидві машинки до писання. Після цього персонал УТГІ рушив пішки — до Баварії. В дорозі майже всі їхні особисті речі були їм украдені чи пограбовані. Я та інж. Гр. Денисенко (Продекан Екон.-Коопер. Відділу) були тоді хворі. Тому з УТГІ ми не пішли, а поїхали кіньми до інж. М. Овсійка, який жив у 30 км. од Граждовіц. Там ми прибули 5 днів. Дня 10. V. б. р. рушили ми кіньми до Баварії. Дня 12. V. перейшли ми кордон і опинились в м. Цвізель. Відпочивши там 3 дні рушили ми далі і дня 17. V. приїхали ми до Пляйтлінгу — на південь від р. Дунаю. Тут ми зустріли УТГІ. Нас пятеро (інж. Денисенко, інж Бутовський, інж. Овсійко, інж. Сіманик та я) живемо в селі Пільвайхс — 1 км. од М. Пляйтлінгу. Мешкаємо вклуні от уже 45 днів. Решта персоналу УТГІ мешкає в робітничому бараці в Пляйтлінгу. Але кому з нас ліпше живеться, то ще питання. На цьому тижні УТГІ в складі директора, 4 проф., 17 лекторів, 5 урядовців — разом 27 осіб персоналу та 15 осіб їх родин переїздає до м. Регенсбургу, де для УТГІ відведено три покої у літній вілі, що стоїть на острові серед рукава Дунаю. В Регенсбургі будемо чекати відповіді на наші листи до Злучених Держав Америки та до Канади і на наслідки дослідження місят: Мінхен, Авсбург, Ніренберг, куди виїхала делегація в складі лект. В. Приходька, інж. Денисенка, ред. Крохмалюка в супроводі одного інжиніра — лотиша, що знає англійську мову. В разі позитивних наслідків цього дослідження УТГІ переїде до Регенсбургу до одного з цих трох міст. Дня 28. VI. ц. р. делегація Сенату УТГІ в складі: кол. ректора У. Г. А. — проф. Б. Іваницького, директораУТГІ — проф. С. Комарецького та мене в супроводі голови Укр. К-ту на Нижню Баварію і Горішній Пфальц, О. Ганушевського, відвідали Мілітері Говернмент Детешмент Ф. І. Д. З. і одержали дозвіл на продовження чинности УТГІ в писаній формі. На продовження чинности висунуто в тому папері 8 передумов, але таких, яким Дирекція УТГІ цілковито співчуває і з якими цілковито погоджується. Відновлювати УТГІ буде дуже тяжко — все треба починати від самого початку — майже так само, як ми ще робили в рр. 1932-34: канцелярійні меблі, друкарські машинки з українськими літерами, цикльостиль, матриці (болони), цикльост, папір, барви тощо, — все це треба десь знайти й набути, а в сучасних умовах місця й менту це надзвичайно тяжко. До тогож почта тут ще не працює, а залізниці лише де-не-де. Надіємося лише на досвід персоналу УТГІ, на вдячність його студентів і курсантів, на жертвенність українських організацій і осіб — прихильників У. Г. А. та УТГІ.

Особливо велику ролю мусить знов відограти Товариство Прихильників УТГІ, яке за німецько-націстичного режиму було репресоване: у тяжко хворого голови Т-ва, небіжчика доц. О. І. Бочковського, німецька тайна поліція зробила трус, а відтак заборонила чинність і самого Т-ва. В скорому часі після того помер голова доц. О. І. Бочковський, а ще за декілька місяців помер і його заступник — л. В. А. Саліцький. З Управи цього т-ва тут — у Баварії маємо лише лект. інж. Денисенка (урядуючий містоголова), лект. В. Приходько (секретар) та О. О. Козловський (заступник у члени Управи). Якщо чинність т-ва, буде дозволена, то ця здекомплетована Управа кооптує ще декількох енергійних осіб і почне інтенсивну працю в напрямку регенерації фондів т-ва. Сьогодня Сенат УТГІ приняв „статутарні засади", на яких наш потрійний „комбінат" (УТГІ, СПУГА, ТПУГА) упрощується, обєднується спільним регуляміном „Українійен Текнікал Гасбендрі Інститут" (це офіційна назва УТГІ в дозволі на продовження-його чинности).

На території Баварії перебуває зараз і **українська гімназія з Моджан під Прагою.** Дня 26. VI. б. р. ця гімназія рівнож дістала дозвіл на продовження своєї чинности в Баварії. І вона правдоподібно переїде до Регенсбургу.

Дотепер усі наші зусилля були скеровані на створення системи українських комітетів на терені Баварії та на правну охорону через них. Тепер обмірковується можливість скликати нараду представників усіх цих комітетів. Багато українців зо старої української еміграції (1920 р.) залишилися в Чехії та на Словаччині. Вістки про їхню долю дуже смутні, але до перевірки їх не хочу писати про це. Що буде з нами далі, не знаємо. Чільні провідники УТГІ схиляються до того, що УТГІ та його персонал найліпше перевезти до Канади. Якщо Ви та Ваші приятелі й знайомі можете чимсь допомогти нам, дуже прошу Вас розвернути відповідну акцію (передусім через Міжнародній Червоний Хрест та його представника в м. Регенсбург (Беренштрассе 5.) Дуже прошу Вас подати мені теперішні адреси українських громадських організацій в Швайцарії, у Франції, в Англії, в Канаді, в ЗДПА. Рівнож — адреси поважних громадян українців. Пишіть мені через Міжнародній Червоний Хрест у Женеві на адресу Укр. К-ту в Регенсбурзі.

ЗАСУДИЛИ НА СМЕРТЬ.—Це майор Відкун Квіслінг, якого засудив норвезький суд на кару смерти за зраду краю та інші злочини. Має бути розстріляний, але покищо це не сталося, бо зголосив відклик до вищого суду.

За однакові можливости праці

Упродовж війни американці все більше усвідомлювали, що упередження проти американських громадян на основі раси, релігії чи національного походження — дискримінація, яка сама по собі є запереченням основних людських прав — є небезпечною для добробуту країни. Ця свідомість викликала деякі позитивні міри, особливо в ділянці прийняття на працю. В нюйорському стейті, наприклад, минулої зими ухвалено закон проти дискримінації при найманні робітників на працю. Одною з тимчасових мір було створення на час війни Федерального Комітету для догляду за справедливим прийняттям на працю робітників тих фабрик та заводів, що мали воєнні контракти. Мета Комітету — якнайширше використання людської сили країни для воєнних зусиль.

Загально було відомо, що нігри, які складають десяту частину цілого населення країни, найбільше потребують охорони. Дослідження скарг, отриманих згаданим комітетом упродовж одного року, виявили, що 80 відсотків з них торкалися дискримінації зогляду на расу. Скарги на дискримінацію зогляду на релігію сягали 9 відсотків і походили головно від жидів. Найбільше скарг на обмеження на основі національного походження було від американських мексиканців, а але були також від італійців, німців, словян, хінців, американських японців та інших.

Оскільки закон проти дискримінації в стейті Ню Йорк увійшов в силу щойно цього літа, ще не знати, як відповідні установи полагоджують скарги. Але Комітет справедливого прийняття на працю — про який останніми часами так багато говориться й пишеться — створено ще в 1941 році. Тому в свому, недавно виданому справозданні, він охопив період від липня 1943 року до грудня 1944, освітлюючи на підставі досвіду різні труднощі, з якими здибаються американські робітники з меншинових груп, шукаючи праці.

Можливо не всі знають, що Комітет не має сили примусу. Головна його зброя була й є — спосіб розумового переконання. Всі скарги докладно розглядаються. З 6,000 скарг, отриманих за тих 18 місяців, біля 60 відсотків відкинуто через брак доказів дискримінації, або з якої іншої важної причини. Решту скарг було взято під увагу й задовольняючо полагоджено.

Тих 1,723 полагоджених справ прийшли з різних частин країни й торкалися різного роду дискримінації. Завдяки старанням Комітету південні корабле-будівельні заводи почали приймати нігерських робітників; **фабрики літаків — вишколювати американських мексиканців на фахівців**, білі робітники навчилися працювати поруч з коліровими. Недовірчиві фабриканти воєнних механізмів в східних стейтах переконалися з практики, що й нігерські робітники можуть навчитися й бути добрими фахівцями. Урядові установи почали приймати на нові становища через пораду Комітету робітників з різних меншинових груп. Робітничі юнії слідкували за своїми льокальними відділами щоби в них не практикувалось расових та інших обмежень. Працедавці робили такий поділ праці, щоби дати можливість ортодоксальним жидам та деяким християнським сектам, як наприклад адвентистам, які святкують суботу, мати вільний день в суботу, замісць неділі та обходити інші релігійні свята. В яких 40 випадках, коли непорозуміння на ґрунті расової приналежности спинювали працю на фабриках, вдалося переконати робітників, щоби повернулись до праці. В цей спосіб була усунена расова причина до непорозумінь.

Згідно зі справозданням Комітету вирішення згаданих справ досягалися шляхом переговорів — не офіційних, не публичних. Щойно в найбільш складних випадках провадилось публичне переслухання справи. За 18-місячний період таких справ було 12. При тому обидві сторони мали змогу захищати свою справу, виставляти свідків.

Характерними для діяльности Комітету можуть бути такі два випадки. В червні 1944 року до нюйорського відділу Комітету прийшов один чоловік зі скаргою, що його прохання на працю на одну з фабрик, які мали воєнні контракти, відкинено кілька разів, хоч він мав за собою два роки фахової праці на фабриці літаків „Брюстер Корпорейшен". Тому він думав, що його не приймають тільки тому, що він жид. Комітет звернув увагу директора фабрики на той випадок. Дослідження справи виявило, що не було ніякої причини для відмовлення і директор дав розпорядження прийняти того чоловіка. За пару днів він повідомив Комітет, що його прийняли.

Другий випадок. Одна хемічна фабрика у Філядельфії звернулася до федерального бюра посередництва праці за робітниками, при чому підкреслено було, що потребує білих робітників. Ця справа була передана до Комітету справедливого прийняття на працю. Представники Комітету відвідали фабрику, мали наради з зарядом. Виявилося, що заряд фабрики вже пробував наймати нігерських робітників на фахову працю, але це викликало страйки збоку білих робітників. Тому заряд звернувся до Комітету помогти їм перебороти ті труднощі. Представники Комітету скликали кілька нарад з білими робітниками і в той спосіб справа була полагоджена. Заряд почав приймати нігрів та вишколювати їх для фахової праці.

Майбутня доля Комітету непевна, бо він був створений президентом на час особливих прав на час війни, наданих президентові. Ці права не мають сили після війни. Проте питання справедливого відношення до всіх американських робітників безогляду на їх расу, релігію, чи національне походження, є справою не менш важною в часі безробіття — чи в переходову добу — ніж в час війни. Тому вже робилися старання в конгресі, щоби зробити Комітет сталою установою при федеральному уряді. Сам президент Труман звернувся з проханням до обох палат конгресу, щоби перевели необхідне законодавство в тому напрямку, але конгрес роз'їхався, не розглядаючи тої справи.

Загальна Рада — ФЛІС.

ЖАРТИ

У тюрмі.

За що ти сидиш тут?

— Бо я носив відложене убрання іншого чоловіка.

— Навіть за таке саджають до тюрми?

— Так, лише той чоловік купався і відложив убрання на березі.

Добра приятелька.

Пані М. оповідає своїй приятельці, сміючись: „Ворожка виворожила мені, що я буду стара".

— Так, то відразу кидається в очі — відповідає пані Т.

Танок царя підчас найбільшої катастрофи світа

Останній цар Росії, Микола II., вступив на престіл у 1894 р., проте його коронація відбулася в Москві щойно два роки пізніше, 13. травня 1896 р. по старому календарі.

Найближчі дорадники намовляли царя вибрати інший речинець для такого величавого свята, бо тринацятка могла би виявитиня для нього нещаслива, одначе цар сміявся з цього забобону.

— Щож — казав Микола, хай і тринацятка, але зате вівторок, а він, кажуть, щасливий день у тижні. Отже одного дня щастя й нещастя; значить: на двоє баба ворожила.

Як знаєте, то та тринацятка була для царя справді дуже нещаслива, бож його панування перервали у 1918 р. вистріли большевицьких мавзерів. Лиха ворожба сповнилася доволі скоро, бо того самого дня. День коронації царя Миколи II був не тільки днем величавої паради, але і днем велитенської катастрофи, підчас якої втратило життя кілька тисяч осіб.

У великому, старому московському соборі горіло кілька тисяч свічок, в їх крижачому блиску мерехтіли золотом та каменями висаджувані бані та творили для багатотисячної юрби небуденне видовище. На тому тлі мінився дорогий одяг вибагливих жінок та однострої різних послів і дипльоматів. На окремому, вибитому багряним оксамитом підвищенні стояли два золочені престоли. Усе те творило прегарну симфонію світла, кольорів і багатства, яким могла почванитись тільки стара, зарозуміла передвоєнна Росія.

Новий цар бажав у тому дні виявити свої почування до простолюддя й тому вирішив, що не лиш багаті й визначні люди можуть забавлятися того дня, але танці й забави повинні бути доступні для всіх без винятку. Отже уладжено забаву на велику міру. Йдучи слідом Бориса Ґодунова, цар Микола забажав роздати подарунки селянам, яких стягали на забаву з найдальших частин держави.

Веселе містечко.

На великому Ходинському Полі уладили щось у роді Люнапарку. Цар і цариця мали там роздавати дарунки, що складалися з одного фунта білого хліба, барвистої хустки на голову, пів фунта ковбаси, лакоминки та чаші з царськими ініціялами. Тоді приладжено 40 тисяч таких пачок, бо організатори надіялися великого збіговища селян.

Одначе в дійсности зїхалося багато більше селянства. Вже на тиждень перед коронацією з усіх усюдів царської Росії, днем і ніччю приїздили до Москви окремі поїзди навантажені цікавими, які хотіли побачити незвичайне видовище. Селяни відбували далеку подорож, стоячи по кільканацять годин на ступнях поїзду. Цеж була неякабудь нагода побачити зблизька „батюшку- царя" та ще й дістати від нього нарунок.

День перед коронацією міністер царського двора дістав вістку, що наплив селян щораз більшає та що слід негайно змобілізувати всі засоби обережности, щоб не допустити до катастрофи. Міністер звернувся негайно до влади, домагаючись, щоб визначити окремі військові відділи. Одначе військо не погодилося на те, вважаючи свою участь у характері сторожів — образою царя. Хай, — мовляв, — нарід бавиться без перепон!" На другий день, 13. травня 1896 р., в год. 10. ранком мали отворити „веселе містечко", від якого юрбу відділював глибокий на 50 м. рів. Кожний, хто переходив містком на „площу забав", мав дістати дарунок. Та як вдержати владі непроглядну юрбу, що не слухає ніяких приказів, і вказівок? Хто був би ждав терпеливо на свою чергу, щоб відтак може виставитися на кпини сусідів, якби так через спізнення не дістати дарунку? Адже заздалегідь говорили, що не стане для всіх дарунків.

Люди не спали цілу ніч, коли ж стало світати, юрба стояла над глибоким ровом; її ледви стримувала горстка поліцаїв, які хоч і робили все, що могли, проте не могли вдержати стихії мас. Перші ряди наближались до греблі. Не помогли ніякі прикази ні погрози. Очевидно вина того всього, що трапилося спадала на плечі російської влади, яка ніколи не вміла виявити відповідної проворности, як обходитися з юрбою.

Раптом розійшлася вістка, що не стане для всіх чарок. Ніхто не знав, хто перший пустив серед маси таку жахливу у своїх наслідках вістку. За нецілу хвилину юрба перервала посторонки, які загороджували доступ до „площі забав", столочила поліцаїв і, нічим уже нестримувана, рванула вперед. Хто мав щастя, той дістався на площу, інші попадали до глибоко рова, вбиваючися на місці. Та на тому не кінець, бо властива катастрофа скоїлася щойно на площі забав. Усі, які перейшли через рів, кинулися вперед, домагаючись дарунків. Організатори нещасної імпрези знову стрілили нову дурницю, бо кинули між маси кілька пачок. У задних рядах зчинився переполох, бо безліч розшалілих селян побоювалося, що для них не стане дарунків. Почалося немилосерне топтання по тих, що попадали. Старці, жінки й діти падали на землю і їх притолочували великі селянські чоботища. Зойки ранених мішалися з вигуками розлючених мужиків, яких ніщо не здержувало від здобуття царської чаші і пів фунта ковбаси з колачем. Все те тривало всього пятнацять хвилин, одначе й того було доволі, бо на смерть затоптали — на основі офіційного обчислення — 1,138 осіб, у дійсности число нещасних жертв було більше, як три тисячі осіб! Щойно у трагічному менті стягнули козаків, які прогнали нагайками царських гостей.

Важко уявити собі більш трагічний контраст: з одного боку шумні паради, коронація, з другого одна з найбільших катастроф світа.

Найбільш цікаве закінчення тієї несамовитої події. Того самого дня вечором мав відбутися величавий баль, що його улаштував французький посол у Москві з нагоди коронації. Не зважаючи на враження, яке викликала несамовита катастрофа, не вдалося відложити балю. Навіть Микола II був на тому балі з дружиною.

— Щож — говорив цар — володар мусить бути теж добрим актором, який виступає в комедії навіть тоді, коли серце краеться з болю.

У той час, коли з Ходинського Поля збирали столочені трупи, недалеко, у рясно освічених салях достойні гості безжурно гуляли.

Осьтак виглядала коронація останнього царя Росії. У крові почалося і у крові скінчилося.

INVESTMENT in War Bonds has helped win the war and was no sacrifice compared to Pvt. Furman L. Smith's. The brave Central, S. C. lad, who has been awarded the Medal of Honor posthumously, stood between two wounded sergeants and 80 advancing Germans with a lone Garand rifle and some clips. From a shallow shell hole he killed 10 of the enemy and littered the field with writhing wounded, in a hopeless stand before a machine gun burst ended his fighting. Your investment in Victory Bonds will care for his Buddies who were wounded in the same battle.

U. S. Treasury Department

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. ім. Івана Франка, від. 83, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 22. вересня, в годині 7. ввечір, в домі Тов. У. А. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Просимо членів прийти на ці збори, а довгуючих просимо вирівнати свої вкладки. — С. Чорномаз, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Звичайні збори Бр. св. О. Николая, від. 106, відбудуться в неділю, 23. вересня, в годині 12. вполудне, зараз по Сл. Божій, в гали церковній при Оклей і Райс ул. Просимо всіх членів і членкиць конечно прийти на збори, бо маємо дуже важні справи, як справа Українського Допомогового Комітету, допомога бідним українцям там за океаном якнайскорше, щоб не дати їм гинути з голоду й холоду. Також буде справа продажі тикетів на братський баль. Просимо членів вписувати свої діти до У. Н. Союзу. — Н. Поднєв, пр.; М. Попіль, кас.; Г. Дацьків, секр.

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ШУКАЮТЬ ОСІБ

КУЛЬТА ОЛЬГА ІВАНІВНА, одружена з Руденком Грицьком Степановичем, пошукує своїх братів, ЯНОВНСКИХ — ТИМИША Й АНДРІЯНА ДМИТРОВИЧА, котрі виїхали з села Station Станіслава в 1920 році до Америки і до 1929 року мешкали в Ню Йорку. Писати на адресу:

КУЛЬТА ОЛЬГА ІВАНІВНА
103 Mittelhausbergen Strass
Cronenbourg, Strasbourg
(Bas-Rhin)

ТАРЗАН, ч. 1247. Незастрашений.

„Осьтут є зілля" — сказав Тарзан. „Звари його і будеш мати протилік на отруту".

Та отрута вже почала поволи ділати. Тіло Десії вилося з болю.

Коли д-р Брекевз відійшов, щоб приготовити лік, Десія сказала: „Ти мусиш утікати, бо батько тебе вбє!"

„Я останусь так довго тут" — сказав Тарзан — „поки не переконаюся, що я зробив для тебе все, що в моїх силах".